

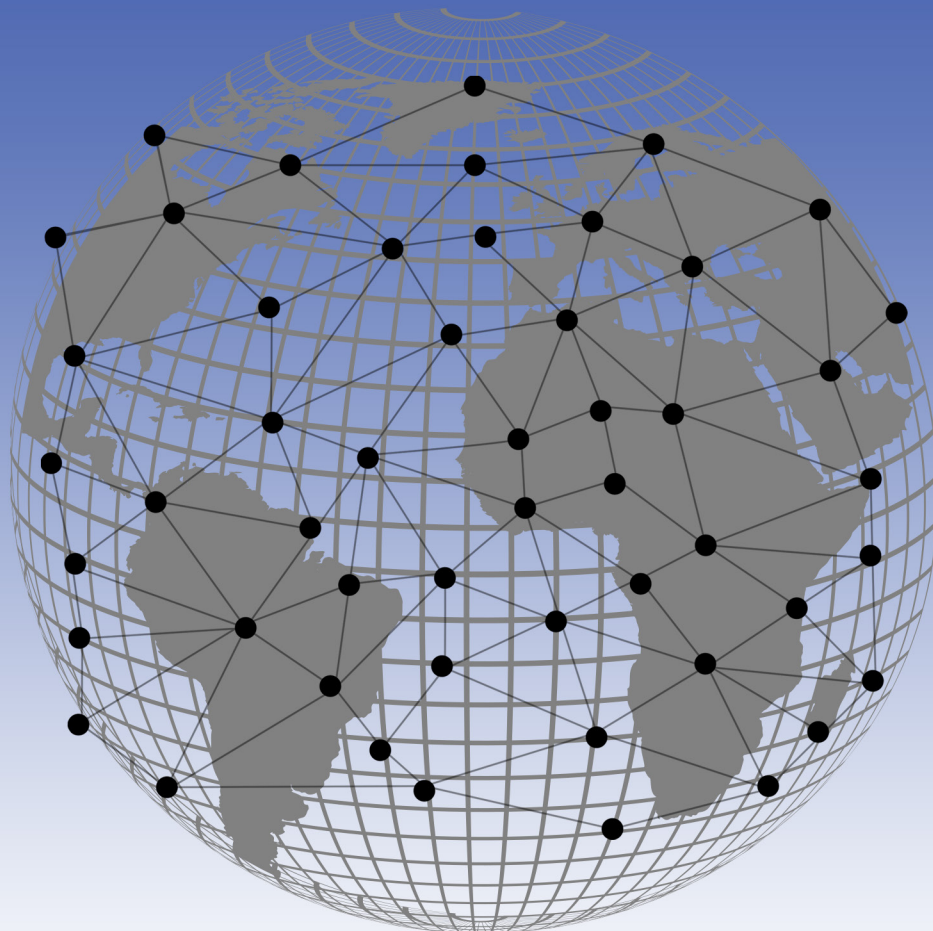

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش چهل و یکم)

در این شماره می‌خوانید:

- صندوق بین‌المللی پول: ایران در میان سه کشور نخست در جهان به لحاظ تورم واقعی قیمت مواد غذایی و در میان ۶ کشور نخست با بالاترین تورم اسمی مواد غذایی
- تهدید انجمن صنعت و تجارت ترکیه از طرف معاون وزیر خزانه‌داری آمریکا: هشدار به شرکت‌های ترکیه‌ای برای معامله با مؤسسات روسی تحت تحریم‌های ایالات متحده
- کاهش ۴۰ درصد تجارت ایران و افغانستان به دلیل تحریم‌های آمریکا علیه شبکه بانکی افغانستان و ایجاد آشفتگی در آن
- توجه روسیه به بازار انرژی افغانستان: چالش جدید ایران در بازار افغانستان

شهریور ۱۴۰۱

شناسنامه گزارش

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش چهل و یکم)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: شهریور ۱۴۰۱

واژه‌های کلیدی: انرژی، یوان، تحریم‌های بین‌المللی، مجازات‌های ایالات متحده، مذاکرات تجارت آزاد، شورای همکاری خلیج فارس، موافقت‌نامه ترانزیتی، مازاد تجاری

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	تحولات جهانی
۷	تحولات منطقه‌ای
۱۰	داده‌های تازه

مقدمه

ایران در اقتصاد سیاسی بین‌الملل موقعیتی دوگانه دارد. از یک‌سو ارتباطات بین‌المللی این کشور به کمترین میزان در دهه‌های اخیر رسیده است و از دیگر سو کشور به‌صورت مضاعف از تحولات در محیط روانی و عملیاتی اقتصاد سیاسی بین‌الملل متأثر می‌شود. سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" باهدف بررسی رویدادهای بااهمیت از منظر تأثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران، در دولایه جهانی و منطق‌های به رشته تحریر درآمده است. در این گزارش، گلچینی از تحولات اخیر در دولایه جهانی و منطقه‌ای محیط ژئواکونومیک ایران مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند.

تحولات جهانی

رشد ۷۵ درصدی واردات انرژی چین از روسیه

داده‌های جدید گمرک چین نشان از افزایش شدید واردات انرژی از روسیه دارد. واردات انرژی روسیه از چین از زمان آغاز درگیری بین مسکو و غرب در اوکراین و تحریم‌های متعاقب آن ۷۵ درصد افزایش یافته است. بر اساس این داده‌ها، در بازه زمانی مارس تا جولای، خرید پکن از نفت خام، محصولات نفتی، گاز و زغال‌سنگ روسیه از حدود ۲۰ میلیارد دلار در سال گذشته به ۳۵ میلیارد دلار افزایش یافته است.

این افزایش زمانی اتفاق می‌افتد که چین از تخفیف‌های گسترده روسیه در صادرات انرژی، استفاده می‌کند. چین، رکورد واردات زغال‌سنگ روسیه را در ماه جولای به ثبت رساند - ۷,۴ میلیون تن - ۱۴ درصد بیشتر از زمان مشابه در سال گذشته. این موضوع باعث شد که روسیه در ماه گذشته، بزرگ‌ترین تأمین‌کننده زغال‌سنگ چین باشد و جایگاه اندونزی را که مدت‌ها، مهم‌ترین تأمین‌کننده زغال‌سنگ چین بود از آن خود نماید.

افزون بر این، روسیه برای سومین ماه متوالی، از ماه ژوئن، بزرگ‌ترین تأمین‌کننده نفت چین است. صادرات گاز طبیعی مایع (LNG) نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۲۰ درصد افزایش داشته است. این رقم شامل واردات گاز از طریق خطوط لوله نمی‌شود که مسیر اصلی حمل‌ونقل سوخت از روسیه به چین است. حجم واردات واقعی ممکن است بسیار بیشتر باشد. بر مبنای داده‌ها، چین در ماه جولای ۷,۲ میلیارد دلار برای واردات انرژی از روسیه هزینه کرده است که در مقایسه با ۴,۷ میلیارد دلار در ماه مشابه سال گذشته، افزایش چشمگیری یافته است.

روسیه سومین بازار بزرگ یوان

داده‌های جدید سوئیفت نشان از بهره‌گیری فزاینده روسیه از یوان در مبادلات بین‌المللی دارد. اکنون افزایش حجم پرداخت روسیه به یوان چین، این کشور را به سومین بازار بزرگ جهان خارج از سرزمین اصلی این ارز تبدیل کرده است. در جولای ۲۰۲۲ شرکت‌ها و مؤسسات مالی روسی تقریباً در ۴ درصد از پرداخت‌های بین‌المللی یوان از نظر ارزش مشارکت داشتند، درحالی‌که سهم این شرکت‌ها در ماه ژوئن تنها ۱,۴۲ درصد بود.

هنگ‌کنگ با ۷۳,۸ درصد از کل مبادلات یوان خارج از سرزمین اصلی چین، همچنان منبع اصلی معاملات یوان است و پس از آن بریتانیا با ۶,۴ درصد قرار دارد. سنگاپور و ایالات متحده به ترتیب با ۳,۷۷ درصد

و ۲,۹۸ درصد از کل مبادلات بین‌المللی صورت‌گرفته با یوان در رتبه‌های چهارم و پنجم قرار دارند. رشد سریع و چشمگیر روسیه در این حوزه نشان از تنیدگی فزاینده اقتصاد روسیه در اقتصاد چین دارد.

آمریکا ترکیه را تهدید کرد

به‌تازگی انجمن صنعت و تجارت ترکیه، دریافت نامه‌ای تهدیدآمیز از طرف معاون وزیر خزانه‌داری آمریکا را تأیید کرده است. در این نامه هشدار داده شده است که شرکت‌های ترکیه‌ای در صورت معامله با روس‌ها یا مؤسسات روسی که تحت تحریم‌های ایالات متحده هستند با مجازات‌های ایالات متحده مواجه خواهند شد. این نامه تهدیدآمیز موجی از نگرانی در محافل اقتصادی ترکیه ایجاد کرده است.

در واکنش، وزیر دارایی ترکیه، نگرانی‌های کسب‌وکارهای ترکیه‌ای درباره هشدار آمریکا را بی‌معنی خواند و تأکید کرد که مناسبات با روسیه در حوزه‌های غیر تحریمی، تداوم خواهد یافت. با این حال، ترکیه تأکید کرده است که اجازه نقض تحریم‌های بین‌المللی را نخواهد داد. ترکیه، جنگ اوکراین را فرصتی طلایی برای اقتصاد بحران‌زده خود می‌داند و می‌کوشد از این وضعیت، بهره‌برداری حداکثری نماید.

از دیگر سو، ترکیه متحد غرب و عضو ناتو است. شرکای غربی ترکیه انتظار دارند که این کشور در کنار آنها قرار گیرد. اردوغان می‌کوشد تا توازن شکننده‌ای میان غرب و روسیه حفظ نماید. نامه هشدارآمیز دولت آمریکا احتمالاً حفظ این توازن را برای ترکیه دشوارتر می‌کند.

تحولات منطقه‌ای

آغاز مذاکرات تجارت آزاد میان شورای همکاری خلیج فارس و بریتانیا

نخستین دور مذاکرات تجارت آزاد میان بریتانیا و شورای همکاری خلیج فارس، ۲۲ آگوست ۲۰۲۲ در ریاض برگزار شد. در آغاز این دور مذاکراتی، دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس بر اهمیت روابط دوستانه میان کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و انگلستان در تأمین منافع مشترک دو طرف تأکید کرد. او ابراز امیدواری کرد که این گفتگوها به توافقنامه تجارت آزاد بلندپروازانه‌ای منجر شود و افق‌های جدیدی را برای سرمایه‌گذاری مشترک بگشاید.

بریتانیا پس از خروج از اتحادیه اروپا به‌شدت در پی موافقت‌نامه‌های تجارت آزاد با سایر بلوک‌های تجاری است اما تا کنون موفقیت اندکی داشته است. در بیانیه مشترکی که در پایان این دور از مذاکرات منتشر شده، طرفین موافقت‌نامه، مورد مذاکره را یک توافق جاه‌طلبانه، جامع و مدرن برای قرن ۲۱

برشمرده‌اند و مدعی شده‌اند اجرایی شدن آن، زمینه توسعه تجارت کالاها و خدمات میان طرفین، فراهم می‌شود و همچنین زمینه‌های جدی برای همکاری در فناوری‌های نوظهور فراهم می‌گردد که جملگی به شیوه‌ای سودمند به رشد اقتصادی و ایجاد شغل کمک خواهد کرد.

شورای همکاری خلیج فارس ناجی اقتصاد بحران زده پاکستان؟

پادشاه عربستان اخیراً با درخواست اسلام‌آباد برای سرمایه‌گذاری یک میلیارد دلاری در اقتصاد پاکستان موافقت کرده است. این اقدام در بجنوبه بحران اقتصادی فراگیر پاکستان انجام می‌شود و برای اسلام‌آباد اهمیت زیادی دارد. افزون بر عربستان، قطر نیز اخیراً اعلام کرد که قصد دارد ۳ میلیارد دلار در بخش‌های تجاری و صنعتی پاکستان سرمایه‌گذاری کند.

در ماه‌های اخیر، امارات متحده عربی نیز اعلام کرد که یک میلیارد دلار در شرکت‌های پاکستانی در بخش‌های گاز، لجستیک، مالی و سایر بخش‌ها، سرمایه‌گذاری خواهد کرد. پاکستان به شدت برای جذب سرمایه خارجی به ویژه از کشورهای اسلامی، تلاش می‌کند. این کشور جذب ۳۰ میلیارد دلار سرمایه خارجی را به عنوان هدف خود مطرح کرده است. هدفی که آشکارا بلندپروازانه است. عربستان نزدیک‌ترین روابط را با دولت شهباز شریف دارد و به طور تاریخی، از حامیان خاندان پرنفوذ شریف بوده است.

عربستان در پی صادرات مواد معدنی به هند

اخیراً شرکت دولتی معدنی عربستان سعودی، قراردادی برای صادرات مواد معدنی با چهار شرکت شیمیایی هندی امضا کرده است. در این قالب، عربستان، فسفات و آمونیاک به هند صادر خواهد کرد. عربستان سعودی بر اساس چشم‌انداز ۲۰۳۰ که به دنبال کاهش وابستگی به نفت است، تقویت بخش معدن را در اولویت قرار داده است.

این کشور در این راستا، موفقیت‌هایی داشته و در سال ۲۰۲۱ در میان ۲۰ کشور نخست در استخراج مواد معدنی قرار گرفته است. درآمد بخش معدن عربستان در سال ۲۰۲۱ به ۱۹۴ میلیون دلار رسید که نسبت به سال قبل، ۲۷ درصد افزایش نشان می‌دهد. اگرچه این میزان درآمد هنوز اندک محسوب می‌شود اما وزارت صنعت و منابع معدنی عربستان به دنبال سرمایه‌گذاری ۳۲ میلیارد دلاری برای بخش معدن است تا درآمدهای این بخش را در افق ۲۰۳۰ به شدت افزایش دهد.

هند در سال ۲۰۲۰، بزرگ‌ترین واردکننده فسفات و آمونیاک در جهان بود. ریاض می‌کوشد به تدریج در این بازار بزرگ، جای پای مستحکمی بیابد.

پاکستان در پی موافقت‌نامه ترانزیتی با آسیای مرکزی

پاکستان اخیراً دور جدیدی از مذاکرات با کشورهای آسیای مرکزی را در مورد توافقنامه تجارت ترانزیتی آغاز کرده است. مقامات پاکستانی تأکید دارند که دولت جدید این کشور می‌کوشد پاکستان را به یک هاب تجاری - ترانزیتی در جنوب اوراسیا تبدیل کند و ارتباط اقتصادی با افغانستان و آسیای مرکزی را تضمین کند. پاکستان قرارداد تجارت ترانزیتی را با ازبکستان امضا کرده و اخیراً مذاکره با قزاقستان و تاجیکستان برای قرارداد مشابهی با این کشورها را آغاز کرده است.

پاکستان به طور سنتی به بازارهای صادراتی خاورمیانه، ایالات متحده و اتحادیه اروپا (EU) وابسته بوده است. دولت شهباز شریف معتقد است که کشورهای آسیای مرکزی، پتانسیل بزرگی برای صادرات اسلام‌آباد دارند که همچنان بازاری دست‌نخورده برای پاکستان است. توافقنامه چهارجانبه ترافیک و ترانزیت (QTTA) بین پاکستان، چین، قرقیزستان و قزاقستان که بخشی از کریدور اقتصادی چین - پاکستان است در گذشته میان طرفین امضا شده است.

پاکستان معتقد است که این توافق یک مسیر ارتباطی بهینه بین آسیای مرکزی و بندر گوادر ارائه می‌دهد. این کشور در دور جدید مذاکرات نه‌تنها می‌کوشد این توافق را اجرایی نماید بلکه تاجیکستان را نیز به آن پیوند زند. کوشش‌های پاکستان در راستای تبدیل شدن به هاب ترانزیتی و مسیر دسترسی آسیای مرکزی و افغانستان به آب‌های آزاد کاملاً در رقابت با کریدور شمال - جنوب و بندر چابهار قرار می‌گیرد و در صورت اجرایی شدن، توافق یاد شده می‌تواند به تضعیف موقعیت ژئواکونومیک ایران منجر شود.

تفاهم طالبان و روسیه برای واردات انرژی

دولت طالبان از نهایی شدن توافق افغانستان با روسیه برای واردات بنزین و گاز خبر داده است. وزارت صنعت و تجارت افغانستان، وعده امضای توافق در آینده‌ای بسیار نزدیک را داده است. تحریم‌های فزاینده بر صادرات انرژی روسیه باعث شده تا این کشور به بازارهای آسیایی توجه ویژه‌ای نشان دهد. در ماه‌های اخیر چین و هند به مهم‌ترین واردکنندگان انرژی روسیه بدل شده‌اند.

توجه به بازار کوچک انرژی افغانستان از سوی روسیه نشان می‌دهد که این کشور نمی‌خواهد هیچ فرصتی را برای صادرات انرژی در آسیا از دست دهد. توجه روسیه به بازار انرژی افغانستان برای ایران چالش‌برانگیز خواهد بود. مهم‌ترین مزیت صادراتی ایران در بازار افغانستان، حوزه انرژی است. ورود روسیه به این بازار شرایط را برای ایران دشوار می‌کند. البته روسیه مرز مشترکی با افغانستان ندارد و محموله‌های انرژی باید از مسیر ریلی، ترانزیت شوند.

در این مسیر کشورها حق ترانزیت دریافت می‌کنند و این امر قیمت را افزایش می‌دهد. افزون بر این به دلیل تحریم سیستم بانکی روسیه، امکان مبادله عادی میان دو کشور وجود ندارد و پرداخت‌ها از طریق کشور ثالثی انجام خواهد شد که خود بر افزایش هزینه‌های مبادله تأثیر خواهد داشت. دولت افغانستان ایده تهاتر را مطرح کرده است، اما روسیه هنوز واکنشی نشان نداده است. افزون بر انرژی، بخش اعظم گندم وارداتی افغانستان از روسیه تأمین می‌شود. تجارت دو کشور حدود ۲۰۰ میلیون دلار است.

داده‌های تازه

کاهش ۴۰ درصد تجارت ایران و افغانستان

اتاق تجارت و سرمایه‌گذاری افغانستان از کاهش ۴۰ درصدی تجارت این کشور با ایران در یک سال گذشته و منتهی به شهریور ۱۴۰۱، خبر داده است. بر مبنای آمارهای این نهاد، میزان تجارت افغانستان با ایران در یک سال گذشته به دلیل کاهش تقاضا در بازار افغانستان تا ۴۰ درصد کاهش یافته است.

بر مبنای آمارهای این اتاق در حال حاضر میزان واردات از ایران به یک میلیارد و دویست میلیون دلار و صادرات به آن کشور به بیست میلیون دلار رسیده است. خروج نیروهای بین‌المللی از افغانستان و خشکیدن کمک‌های بین‌المللی به این کشور که حدود ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی آن را تشکیل می‌داد به سقوط آزاد اقتصاد این کشور منجر شده است.

واردات افغانستان در سال‌های گذشته حدود ۱۱ میلیارد دلار بود، اما در یک سالی که از به قدرت رسیدن طالبان می‌گذرد به کمتر از ۵ میلیارد دلار کاهش یافته است. برخی فعالان کسب‌وکار در افغانستان، تحریم‌های آمریکا علیه شبکه بانکی افغانستان و ایجاد آشفتگی در آن را یکی از دلایل کاهش تجارت با ایران دانسته‌اند.

سقوط صادرات به افغانستان که در دو دهه اخیر که همواره یکی از مهم‌ترین شرکای صادراتی ایران بوده، هشداردهنده است. احتمالاً صادرات ایران به این کشور همچنان رو به کاهش خواهد بود، زیرا رونق مصنوعی و حاصل از کمک‌ها و حضور نیروهای خارجی در این کشور که در ۲۰ سال گذشته همواره وجود داشت، احتمالاً تا آینده‌ای قابل‌پیش‌بینی تکرار نخواهد شد.

زوال اقتصادی افغانستان احتمالاً سال‌های به طول می‌انجامد و بازار این کشور کوچک و کوچک‌تر خواهد شد. ایران نیاز به بازارهای جایگزین در محیط منطقه‌ای و بین‌المللی دارد.

درآمد ۳۳۷ میلیارد دلاری روسیه از صادرات انرژی

داده‌های جدیدی که رویترز اخیراً منتشر کرده است، نشان از افزایش چشمگیر درآمدهای ارزی روسیه علی‌رغم تحریم‌ها دارد. این داده‌ها نشان می‌دهد که روسیه شاهد افزایش ۳۸ درصدی درآمد انرژی به دلیل افزایش حجم صادرات نفت و افزایش قیمت گاز طبیعی در سال جاری میلادی خواهد بود. انتظار می‌رود درآمد این کشور در سال جاری به ۳۳۷,۵ میلیارد دلار افزایش یابد که به تقویت اقتصاد روسیه در برابر تحریم‌های غرب کمک می‌کند.

بر مبنای پیش‌بینی‌هایی که در این گزارش مورد استناد قرار گرفته، درآمد صادرات انرژی در سال ۲۰۲۳ به ۲۵۵,۸ میلیارد دلار کاهش می‌یابد، اما همچنان بالاتر از رقم ۲۴۴,۲ میلیارد دلاری سال ۲۰۲۱ خواهد بود. بر اساس این پیش‌بینی، میانگین قیمت گاز صادراتی در سال جاری بیش از دوبرابر خواهد شد و به ۷۳۰ دلار در هر هزار مترمکعب خواهد رسید و تا پایان سال ۲۰۲۵ به تدریج کاهش خواهد یافت.

مازاد تجاری ۱۲۰ میلیارد دلاری عربستان

داده‌های تازه نشان می‌دهد عربستان سعودی بیش از ۴۶۷,۲۰ میلیارد ریال سعودی، حدود ۱۲۲ میلیارد دلار مازاد در تراز تجاری خود در نیمه اول سال ۲۰۲۲ به ثبت رسانده است، در حالی که این رقم در سال قبل ۱۶۰,۳۹ میلیارد ریال حدود ۴۲ میلیارد دلار بود. بر اساس داده‌های اداره آمار عربستان این تحول نشان‌دهنده افزایش ۱۹۱,۳۰ درصدی یا ۳۰۶,۸۱ میلیارد ریالی نسبت به سال قبل است. در سه‌ماهه دوم امسال، مازاد تجاری پادشاهی به ۲۵۸,۸۶ میلیارد ریال سعودی رسید که ۱۸۲,۱۰ درصد افزایش نشان می‌دهد. افزایش شدید قیمت نفت، مهم‌ترین عامل مازاد تجاری چشمگیر عربستان است.

امارات در پی ۲ برابر کردن تولید ناخالص داخلی تا ۲۰۳۰

داده‌های تازه دولت امارات نشان می‌دهد که تجارت خارجی این کشور در نیمه اول سال ۲۰۲۲ با رشدی ۱۷ درصدی نسبت به مدت مشابه سال ۲۰۲۱ از ۱ تریلیون درهم فراتر رفته است. وزیر تجارت خارجی امارات رشد چشمگیر تجارت خارجی این کشور در هفت‌ماهه نخست سال ۲۰۲۲ را در راستای برنامه‌های کلان این کشور برای دوبرابر کردن تولید ناخالص داخلی تا ۲۰۳۰، برشمرد است.

او تأکید کرده است که این رشد حاصل تلاش‌های رهبری امارات، ساختار قانون‌گذاری این کشور و برنامه‌هایی است که باهدف تقویت همکاری‌های این کشور با سایر کشورها از طریق امضای موافقت‌نامه‌های مشارکت اقتصادی جامع (CEPA) و سرمایه‌گذاری و در راستای تقویت موقعیت این کشور

در زیرساخت‌های داخلی و بین‌المللی، تضمین دسترسی به زنجیره‌های تأمین بین‌المللی برای صادرات و صادرات مجدد و تقویت جایگاه کشور به‌عنوان دروازه کلیدی جهانی برای تجارت سایر کشورها با یکدیگر انجام شده است.

در نیمه اول سال ۲۰۲۲، صادرات غیرنفتی امارات برای اولین بار در تاریخ خود به حدود ۱۸۰ میلیارد درهم رسید که نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱، رشد ۸ درصدی را ثبت کرد. از نظر صادرات مجدد، امارات متحده عربی در نیمه اول سال ۲۰۲۲، با نزدیک‌شدن به مرز ۳۰۰ میلیارد درهم، با ۲۰ درصد افزایش نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱، دستاورد بی‌سابقه‌ای را ثبت کرد. همچنین واردات امارات با نزدیک‌شدن به مرز ۵۸۰ میلیارد درهم در نیمه اول سال جاری، رشد ۱۹ درصدی نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ را ثبت کرد.

او تأکید کرده است که امارات به تقویت مشارکت‌های بین‌المللی خود با بازارهای استراتژیک در سراسر جهان ادامه می‌دهد و علاوه بر روابط همکاری با کشورهای آفریقایی، افزایش ۲۰ درصدی تجارت خود با هند پس از امضای موافقت‌نامه تجارت آزاد چشم دوخته است.

رشد ۱۶۹ درصد سرمایه‌گذاری امارات در مصر

داده‌های جدید مرکز آمار مصر نشان از جهش سرمایه‌گذاری امارات در این کشور دارد. داده‌های این مرکز نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری امارات در مصر در نیمه اول سال مالی ۲۰۲۲ به ۱,۹ میلیارد دلار افزایش یافته است. این رقم نسبت به سرمایه‌گذاری ۷۱۲,۶ میلیون دلار امارات در مصر در مدت مشابه سال ۲۰۲۱، افزایش ۱۶۹,۱ درصدی را نشان می‌دهد. مبادلات تجاری بین مصر و امارات متحده عربی در سه‌ماهه اول سال ۲۰۲۲ به حدود ۱,۲ میلیارد دلار رسیده است که افزایش ۱,۴ درصدی را نشان می‌دهد. افزون بر این مصری‌های شاغل در امارات نیز نقش مهمی در روابط اقتصادی دو کشور ایفا می‌کنند. ارزش حواله‌های مصری‌های شاغل در امارات در سال مالی ۲۰۲۱ به ۳,۵ میلیارد دلار رسیده است که نسبت به مدت مشابه در ۲۰۲۰ حدود ۱,۴ درصد افزایش داشته است. امارات در ماه‌های اخیر بر سرمایه‌گذاری در شرکت‌های بزرگ مصری متمرکز شده است.

رشد اقتصادی ۵/۵ درصدی اقتصاد عراق در ۲۰۲۲

صندوق پول عرب (AMF) در تازه‌ترین گزارش چشم‌انداز اقتصادی عرب - "افق‌های اقتصاد عربی" - که شامل پیش‌بینی‌های کلان اقتصادی برای اقتصادهای عربی از جمله عراق برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳

است، رشد عراق را ۵/۵ درصد پیش‌بینی کرد. در این گزارش پیش‌بینی شده که اقتصاد عراق بهبود می‌یابد و در سال جاری به رشد ۵,۵ درصدی دست می‌یابد. این گزارش همچنین می‌افزاید که در سال ۲۰۲۳ رشد اقتصادی عراق به ۴,۴ درصد کاهش می‌یابد.

افزایش چشمگیر واردات نفت ترکیه از روسیه

داده‌های جدید نشان می‌دهد ترکیه واردات نفت از روسیه را تا ماه اوت امسال به طور میانگین به بیش از ۲۰۰ هزار بشکه در روز افزایش داده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته به مقدار ۹۸ هزار بشکه در روز افزایش یافته است. ترکیه به شدت تلاش دارد تا از فرصت‌های ناشی از تحریم‌های روسیه بهره گیرد.

اخیراً مسکو و آنکارا برای تقویت همکاری‌های اقتصادی در حوزه‌های تجارت، حمل‌ونقل، کشاورزی، مالی، گردشگری و ساخت‌وساز، در عالی‌ترین سطح و میان رؤسای جمهور دو کشور موافقت‌نامه‌ای امضا کردند. در قالب این توافق دو کشور قصد دارند تجارت دوجانبه را تا سال ۲۰۳۰ به ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش دهند و در پروژه‌های انرژی، همکاری کنند. دو طرف همچنین توافق کردند که ترکیه بخشی از واردات گاز خود از روسیه را به روبل پرداخت کند.

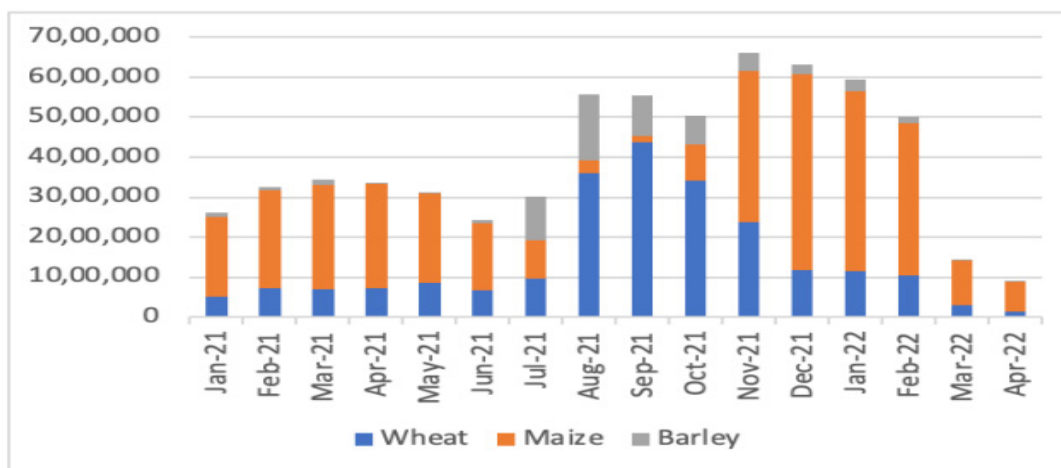
بانک جهانی: ناامنی غذایی رو به تشدید است

بانک جهانی در تازه‌ترین گزارش خود در مورد پیامدهای افزایش رشد قیمت مواد غذایی در جهان، هشدار داده است. در گزارش این بانک اشاره شده که رشد بی‌سابقه قیمت‌های مواد غذایی باعث یک بحران جهانی شده است که میلیون‌ها نفر را به فقر شدید، تشدید گرسنگی و سوء‌تغذیه سوق خواهد داد و دستاوردهای توسعه‌ای دهه‌های اخیر را در معرض نابودی قرار خواهد داد.

بر مبنای گزارش بانک جهانی، جنگ در اوکراین، اختلالات زنجیره تأمین و ادامه پیامدهای اقتصادی ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹، سال‌ها دستاوردهای توسعه را معکوس کرده و قیمت مواد غذایی را به بالاترین حد خود رسانده است. افزایش قیمت مواد غذایی تأثیر بیشتری بر مردم کشورهای با درآمد پایین و متوسط دارد زیرا آنها سهم بیشتری از درآمد خود را نسبت به کشورهای با درآمد بالا صرف غذا می‌کنند. نمودار ذیل که در این گزارش آمده افت شدید صادرات محصولات غذایی اوکراین از زمان آغاز جنگ روسیه علیه این کشور را نشان می‌دهد

نمودار ۱- روند تحول در صادرات ماهانه غلات اوکراین

Figure 6: Monthly Ukrainian Grain Exports (Tonnes)

Source: International Food Policy Research Institute using COMTRADE data

تورم قیمت مواد غذایی در سراسر جهان همچنان بالاست. اطلاعات بین آوریل و جولای ۲۰۲۲ تورم بالا را در تقریباً همه کشورهای با درآمد پایین و متوسط نشان می‌دهد. ۹۲٫۹ درصد از کشورهای کم‌درآمد، ۹۲٫۷ درصد از کشورهای با درآمد متوسط پایین و ۸۹ درصد از کشورهای با درآمد متوسط روبه‌بالا تورم بالای ۵ درصد را شاهد بوده‌اند و بسیاری از آنها تورم دورقمی را تجربه کرده‌اند. سهم کشورهای پردرآمد با تورم بالا نیز به شدت افزایش یافته است و حدود ۸۳٫۳ درصد از آنان، تورم بالای قیمت مواد غذایی را تجربه کرده‌اند.

بر مبنای آمارهای این گزارش، تا ۱۱ اگوست ۲۰۲۲، شاخص قیمت محصولات کشاورزی ۱ درصد بیشتر از دو هفته پیش‌ازین تاریخ بود. قیمت ذرت و گندم ۲ درصد بیشتر از ژانویه ۲۰۲۲ است. در همین مدت قیمت برنج حدود ۶ درصد افزایش یافت. در مقایسه با میانگین ژانویه ۲۰۲۱، شاخص‌های قیمت ذرت و گندم ۲۰ درصد بالاتر است. در همین مدت قیمت برنج ۱۶ درصد رشد کرده است.

این گزارش هشدار می‌دهد که جنگ در اوکراین الگوهای جهانی تجارت، تولید و مصرف کالاها را به گونه‌ای تغییر داده است که قیمت‌ها را تا پایان سال ۲۰۲۴ در سطوح بالای تاریخی نگه می‌دارد و ناامنی غذایی و تورم را تشدید می‌کند. پس از شروع جنگ در اوکراین، سیاست‌های دستوری دولت‌ها در حوزه تجارت افزایش یافته است. بحران جهانی غذا تا حدی با افزایش تعداد محدودیت‌های تجارت مواد غذایی که توسط کشورها باهدف افزایش عرضه داخلی و کاهش قیمت‌ها اعمال شده، بدتر شده است. تا ۱۱ اوت، حداقل ۲۳ کشور ۳۳ ممنوعیت صادرات مواد غذایی و حداقل هفت کشور ۱۱ اقدام محدودکننده صادرات را اجرا کرده‌اند. بر اساس داده‌های برنامه جهانی غذا که در این گزارش به آنها استناد شده است، تا ژوئن ۲۰۲۲ تعداد افراد دچار ناامنی غذایی حاد - که دسترسی آنها به غذا در کوتاه‌مدت به حدی محدود شده

است که زندگی و معیشت آنها در خطر است - به ۳۴۵ میلیون نفر در ۸۲ کشور افزایش یافته است. علاوه بر این، برنامه جهانی غذا و سازمان خواروبار ملل متحد هشدار دادند که ناامنی غذایی حاد ممکن است در ۲۰ کشور یا منطقه از ژوئن تا سپتامبر ۲۰۲۲ بدتر شود.

بررسی‌های انجام شده توسط بانک جهانی در ۸۵ کشور نشان می‌دهد که تعداد قابل توجهی از مردم در دو سال اول همه‌گیری کووید-۱۹ با کمبود مواد غذایی یا کاهش مصرف خود مواجه شده‌اند. کاهش دریافت کالری دستاوردهای کاهش فقر و سلامتی را تهدید می‌کند و می‌تواند تأثیرات پایداری بر رشد شناختی کودکان خردسال داشته باشد.

در این گزارش، داده‌های قابل تاملی ارائه شده است که به‌ویژه موقعیت آسیب‌پذیر ایران در ناامنی فزاینده غذایی را نشان می‌دهد. جدول ذیل که در این گزارش منتشر شده، ایران را در میان سه کشور نخست در جهان به لحاظ تورم واقعی قیمت مواد غذایی و در میان ۶ کشور نخست با بالاترین تورم اسمی مواد غذایی قرار داده است.

جدول ۱- ده کشور نخست از لحاظ تورم قیمت مواد غذایی

Table 1: Food Price Inflation: Top 10 List

Country	Nominal food inflation (%YoY)	Country	Real Food Inflation (%YoY)
Lebanon	332	Lebanon	122
Zimbabwe	309	Zimbabwe	52
Venezuela	155	Iran	36
Türkiye	95	Sri Lanka	30
Sri Lanka	91	Türkiye	16
Iran	90	Colombia	14
Argentina	66	Djibouti	14
Suriname	38	Burkina Faso	11
Ethiopia	38	Hungary	10
Moldova	34	Rwanda	10

Source: International Monetary Fund, Haver Analytics, and Trading Economics.

Note: Food inflation for each country is based on the latest month from April to July 2022 for which the food component of the Consumer Price Index (CPI) and overall CPI data are available. Real food inflation is defined as food inflation minus overall inflation.

رشد روابط تجاری امارات و اسرائیل

داده‌های جدید دولت امارات نشان می‌دهد که تجارت بین امارات متحده عربی و اسرائیل در سال جاری به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. تجارت دوجانبه در هفت‌ماهه اول سال ۲۰۲۲ به ۱,۴۰۷ میلیارد دلار رسیده است. در سال ۲۰۲۱، تجارت بالغ بر ۱,۲۲۱ میلیارد دلار بوده است. اسرائیل و امارات روابط دیپلماتیک کامل را در سال ۲۰۲۰ به‌عنوان بخشی از توافقنامه ابراهیم با میانجیگری دولت ترامپ برقرار

کردند. از آن زمان، دو طرف به طور مستمر روابط خود را به‌ویژه در بخش‌های اقتصادی و فناوری تقویت کرده‌اند.

در ماه مه ۲۰۲۲، اسرائیل و امارات متحده عربی توافقنامه مشارکت اقتصادی جامع را امضا کردند. هدف اعلام شده از این توافق که نوعی موافقت‌نامه تجارت آزاد است، افزایش تجارت به ۱۰ میلیارد دلار در مدت پنج سال است. این اولین توافق تجارت آزاد بود که اسرائیل با یک کشور عربی منعقد کرده است. توافق تجارت آزاد بود که اسرائیل با یک کشور عربی منعقد کرده است.